

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI
Fakulta přírodovědně-humanitní
a pedagogická

Srovnání jazykových prostředků novinových sloupků v denících Právo a Lidové noviny

Bakalářská práce

Studijní program: B7507 – Specializace v pedagogice
Studijní obory: 6107R023 – Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
7504R269 – Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Autor práce: **Daniela Vlčková**
Vedoucí práce: PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: Daniela Vlčková
Osobní číslo: P13000578
Studijní program: B7507 Specializace v pedagogice
Studijní obory: Humanitní studia se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Název tématu: Srovnání jazykových prostředků novinových sloupků v denících
Právo a Lidové noviny
Zadávající katedra: Katedra českého jazyka a literatury

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce bude srovnání novinových sloupků vybraných osobností z deníků Právo a Lidové noviny. V teoretické části charakterizují funkční styl publicistický, zaměřím na popis jazykových prostředků novinových sloupků a také představím vybrané deníky. V praktické části analyzuji konkrétní texty.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

ČECHOVÁ, M. a kol. Současná stylistika. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.

JUNKOVÁ, B. Jazyková dynamika současné publicistiky. Praha: ARSCI, 2010. ISBN 978-80-7420-007-6.

MINÁŘOVÁ, E. Stylistika pro žurnalisty. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.

OSVALDOVÁ, B. O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru). Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-246-2237-8.

OSVALDOVÁ, B. a kol. Praktická encyklopedie žurnalistiky. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-108-6.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Alex Röhrich, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2015**

Termín odevzdání bakalářské práce: **30. dubna 2016**

doc. RNDr. Miroslav Brzezina, CSc.

děkan

L.S.

prof. PhDr. Oldřich Uličný, DrSc.

vedoucí katedry

V Liberci dne 30. dubna 2015

Prohlášení

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé bakalářské práce a konzultantem.

Současně čestně prohlašuji, že tištěná verze práce se shoduje s elektronickou verzí, vloženou do IS STAG.

Datum:

Podpis:

Poděkování

Děkuji všem členům své rodiny, zejména matce, že mi dodávali podporu během celého studia. Další poděkování patří vedoucímu této práce, PhDr. Alexi Röhrichovi, Ph.D., jenž mi poskytl cenné rady a velkou pomoc při psaní.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá typickými jazykovými prostředky, které slouží k výstavě novinových sloupků. Je zde uvedena charakteristika novinových sloupků jako specifického publicistického útvaru. Z tohoto důvodu jsou vysvětleny pojmy, jež s tímto oborem bezprostředně souvisí. Dále je představena stručná historie periodik, ze kterých jsou následně převzaty konkrétní texty. V druhé části práce se nachází analýza novinových sloupků vytvořených dvěma různými autory. Výsledné hodnocení, tedy komparace podobností a rozdílů jazykových prostředků, je umístěno v závěru.

Klíčová slova

Publicistický styl, žurnalistika, novinové sloupky, Právo, Lidové noviny, Mitrofanov, Kamberský

Annotation

This Bachelor thesis deals with typical linguistic means, which are used to build up newspaper columns. The characteristics of newspaper columns as a specific newspaper style is stated. Consequently, the terminology related to this style is explained. Further, the brief history of periodicals is presented, of whom the particular texts are taken. The analyses of newspaper columns created by two different authors are presented in the second part of the thesis. The overall assessment arising from the comparison of the linguistic means, their differences and similarities, are to be found at the end of the thesis.

Key words

News style, journalism, newspaper columns, periodical Právo, periodical Lidové noviny, Mitrofanov, Kamberský

Obsah

Seznam použitých zkratk	9
1 Úvod	10
2 Stylistika	11
2.1 Styly subjektivní, objektivní a funkční	11
2.2 Funkční styl publicistický	12
2.2.1 Terminologické problémy funkčního stylu publicistického	12
2.2.2 Funkce stylu publicistického	13
2.2.3 Styl publicistický – beletristický	15
2.3 Funkční styl beletristický	15
3 Charakteristika novinového sloupku	16
4 Počátky sloupků v českém novinářském prostředí	17
5 Historie a charakteristika deníku Lidové noviny	19
6 Historie a charakteristika deníku Právo	21
7 Jazykové prostředky novinových sloupků	23
7.1 Jazykové prostředky lexikální	23
7.1.1 Automatizace a aktualizace jazykových prostředků	23
7.1.2 Specifické výrazové prostředky	24
7.2 Syntaktická rovina	26
7.2.1 Aktuální větné členění, objektivní a subjektivní pořad	27
7.2.2 Odchyly od pravidelné větné stavby	27
7.3 Kompozice textu	29
7.3.1 Titulky	30
7.3.2 Intertextovost	31
8 Sloupky Alexandra Mitrofanova	32
8.1 Vizitka	32
8.2 Analýza vybraných sloupků	32
8.2.1 Lexikální rovina	32
8.2.2 Syntaktická rovina	34
8.2.3 Kompozice textu	35
8.2.4 Shrnutí	39
9 Petr Kamberský	40
9.1 Vizitka	40
9.2 Analýza vybraných sloupků	40

9.3	Lexikální rovina.....	40
9.4	Syntaktická rovina	42
9.5	Kompozice textu.....	44
9.5.1	Titulky.....	46
9.5.2	Intertextovost.....	46
9.6	Shrnutí.....	47
10	Závěr.....	48
11	Seznam použité odborné literatury	50
12	Ostatní zdroje.....	51
13	Seznam analyzovaných novinových sloupků	52
13.1	Alexandr Mitrofanov	52
13.2	Petr Kamborský	52

Seznam použitých zkratk

LN – Lidové noviny

1 Úvod

Úkolem této bakalářské práce je komparace vybraných novinových sloupků, jež budeme porovnávat v určitém časovém období, a to konkrétně od 1. prosince 2015 do 31. ledna 2016.

V úvodní části, která je převážně teoretická, vymezíme sloupky jako specifický stylistický žánr a vysvětlíme základní pojmy, které s tímto oborem souvisí. Dále si představíme deníky Právo a Lidové noviny, tedy periodika, v nichž budeme sloupky analyzovat. Na závěr první části blíže rozebereme jazykové prostředky, které autoři k tvorbě sloupků využívají. Věnovat se budeme prostředkům v rovině lexikální, syntaktické a kompoziční.

Druhou část práce zaměříme na rozbor konkrétních textů. Budeme zkoumat sloupky dvou autorů ze dvou různých tištěných periodik. Analyzujeme práci Alexandra Mitrofanova z deníku Právo a Petra Kamberského, který píše pro deník Lidové noviny.

Cílem práce je porovnat sloupky těchto autorů a najít shody či rozdíly jednotlivých jazykových prostředků. Ty budou dle mého názoru mírně rozdílné, nejvíce se budou lišit v rovině lexikální, méně už v rovině syntaktické a kompoziční.

2 Stylistika

Stylistika neboli nauka o slohu patří mezi dílčí lingvistické disciplíny. Podle Minářové (2011) je jejím úkolem zkoumat styl verbálního jazyka a cílem zobecnit zákonitosti, které používáme při výstavbě textů nebo jazykových projevů. „*Stylem/slohem se běžně v jazykovědě označuje určitý ráz verbálního komunikátu, zpravidla cílevědomě volený a uspořádaný tak, aby obsahem i formou vyhovoval komunikačnímu záměru autora.*“¹ Jednotlivé komunikáty jsou ovlivněny slohotvornými faktory neboli činiteli, jež mají vliv na výběr konkrétních výrazových prostředků. „*Soustava působících stylových faktorů bývá v literatuře uváděna různě a výčet faktorů/činitelů u jednotlivých autorů plyne z užšího nebo širšího pohledu na proces komunikace.*“² Avšak přes všechny rozmanitosti se jazykovědci shodují na základním rozlišení slohotvorných faktorů subjektivních a objektivních. Minářová (2008) považuje za objektivní činitele vše, čím je autor textu obklopen. Jinými slovy to jsou okolnosti, které podmiňují, usměrňují a doprovází jeho tvorbu. Subjektivní faktory jsou naopak spjaty s osobou autora, jeho svérázností a individualitou.

2.1 Styly subjektivní, objektivní a funkční

V rámci stylistiky jako lingvistické disciplíny rozlišujeme několik dílčích stylů, k jejichž vymezení užíváme různá měřítka. Podobně jako jsme vymezili slohotvorné faktory subjektivní a objektivní, můžeme toto dělení provést i uvnitř stylu samotného.

Jelínek (1995) uvádí, že subjektivní styly vážeme na komunikující subjekt, což je komplex „*různých trvalých i měnících se vlastností, které mají vliv na styl komunikátu.*“ Tímto způsobem rozlišil styl mužský X ženský, lidí vzdělaných X nevzdělaných, dále styly různých věkových skupin, profesní, zájmové, ideologické, psychické trvalé a psychické situační.

Zobecněním objektivních slohotvorných faktorů naopak dospěl ke stylům objektivním, kde vyčlenil styly projevů mluvených X psaných, styly kontaktní

¹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 16. ISBN 978-80-7106-961-4.

² ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 76. ISBN 978-80-7106-961-4.

X nekontaktní, monologické X dialogické, oficiální X familiární, adresní, komunikačně nezávislé a funkční styly věcné X estetizované.

Do kategorie objektivních stylů tedy zařadil i styly funkční, které mnohem výrazněji „*ovlivňují výběr a textovou integraci výrazových prostředků*.“³ Kritériem jejich vymezení jsou zobecněné komunikační funkce. Dle tohoto měřítko následně rozlišil styl umělecký, konverzační, epistolární, odborný, právně-administrativní, ekonomický, propagační, ideologický, publicistický, esejistický, direktivní a orientační.

Stejně Čechová (2011) ve své práci podřizuje funkční styl stylu objektivnímu. Oproti Jelínkovi ale dále rozlišuje pouze funkční styl prostěsdělovací, odborný, administrativní, řečnický, umělecký a publicistický.

2.2 Funkční styl publicistický

2.2.1 Terminologické problémy funkčního stylu publicistického

Novinové sloupky, kterými se tato práce zabývá, náleží k funkčnímu stylu publicistickému. V rámci tohoto stylu řeší čeští jazykovědci několik terminologických problémů. Minářová (2011) píše, že se v české lingvistice tradičně užívá stylu publicistického k označení textů, které zprostředkovávají masová média. K tomu se přiklání i M. Jelínek, J. Hubáček, J. Chaloupek ad. Kupř. již zmiňovaný M. Jelínek (1995) vyčlenil funkční styl publicistický (novinářský), který má funkci publicistickou (novinářskou) a je nadřazený stylu zpravodajskému, úvahovému, interwiovému a přesvědčovacímu.

Avšak jiní lingvisté, mj. J. Kraus a J. Bartošek, poukazují na neadekvátnost tohoto vymezení, která pramení z různosti jednotlivých komunikátů. Texty zpravodajské jsou podle nich v mnohých jevech stylově jiné než texty analytické či publicisticko-beletristické, proto bychom je měli oddělovat.

Dalším problémem, se kterým se často setkáváme, je terminologické vymezení dvou pojmů: žurnalistika a publicistika. „*V české lingvistické, přesněji stylistické terminologii se pro činnost hromadných sdělovacích prostředků a*

³ JELÍNEK, Milan. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995, s. 724. ISBN 80-7106-134-4.724

rovněž pro sféru příslušných textů užívá pojmenování jak žurnalistika, tak také publicistika. Někdy se oba termíny ztotožňovaly a s určitými výhradami byly považovány za synonymní, jindy žurnalistika představuje souborný název pro zpravodajství, které slouží k informování, a rovněž pro publicistiku, jež hodnotí, posuzuje, přesvědčuje.⁴ Taktéž se publicistika může vymezit jako součást žurnalistiky s funkcí přesvědčovací, hodnotící a získávací, a žurnalistika jako synonymní pojmenování k novinářství. Např. K. Bartošek ale ve svých pracích užívá jen pojmu žurnalistika (novinářství), kterou definuje jako „sbírání, zpracovávání a distribuci žurnalistických sdělení (textů, komunikátů) v žurnalistických celcích určených veřejným příjemcům.“⁵

Tato práce se ale nezabývá terminologickou rozkolísaností. Pro zjednodušení tedy budeme používat souhrnné označení publicistický styl, který je nadřazený publicistickému stylu beletristickému a žánru novinových sloupků.

2.2.2 Funkce stylu publicistického

Publicistický styl je stylem komplexním, a má tedy více funkcí. Minářová (2011) vyjmenovává funkce informativní, persvazivní, působící a ovlivňovací jako základní. Někteří jiní jazykovědci ale termíny persvaze a ovlivnění ztotožňují, nebo lépe řečeno považují termín ovlivnění za translaci persvaze. Např. A. Stich „*pracoval s pojmem-termínem persvazivní funkce a s českým ekvivalentem ovlivňovací funkce už v souboru svých statí o publicistickém stylu uveřejněných ve svazku Stylistické studie I.*“⁶ Podobně také A. Jedlička užívá označení persvazivní funkce a její ekvivalent ovlivňovací (potažmo synonyma přesvědčovací, získávací) v Základech české stylistiky z roku 1970. Persvazivní je tedy „*označení funkce přesvědčovací, získávací, ovlivňovací,*

⁴ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 244. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁵ BARTOŠEK, Jaroslav. *Základy žurnalistiky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002, s. 4. ISBN 80-7318-059-6

⁶ JEDLIČKA, Alois. K teorii, pojmosloví a terminologii publicistického jazyka (stylu). *Naše řeč* [online]. 1994, 2015-11-20, 77(1): 20-26 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7170>

*vybízejí, hodnotící a uvědomovací. Cílem persvaze je formování vědomí recipientů a působení na veřejné mínění.*⁷

Jaklová (2002) se domnívá, že podmínky, které musí být splněny, aby se komunikace stala persvazivní, jsou sporné. V tomto ohledu se totiž působení masmédií zakládá pouze na domněnkách. Přesto můžeme konstatovat, že autoři dosahují této funkce na úrovni hláskové, slovtvorné i syntaktické.

„Na úrovni hláskosloví lze hovořit o persvazivních prostředcích fonetických. Jejich účinnost je založena na hromadění a na záměrném uspořádání hlásek ve slovech, jejichž výběr se řídí především hledisky eufonickými.“⁸ Tak se v publicistických textech užívá zejména aliterace, paronomázie, figury etymologické a slovních hříček založených na hromadění podobně znějících slov. Ve slovtvorbě užívají autoři odvozeniny utvořené podle některého sufixálního modelu, neologických kompozit či výrazů s neobvyklým posunem významu. A nakonec *„nejběžnějšími syntaktickými prostředky persvaze jsou řečnické figury, u nichž dochází k rozporu mezi gramatickým a aktuálním obsahem sdělení, tzn. mezi gramatickou formou a obsahem výpovědi.*“ Tím je obsah výpovědi aktualizován. Nejběžnějšími řečnickými figurami je řečnická otázka a řečnická odpověď.

Dále publicistickým textům přisuzujeme funkci informativní neboli zpravovací, sdělnou, komunikační. J. Bečka (1973) uvádí, že tento termín lze specifikovat pomocí slova aktuálnost, kterou vysvětluje jako *„soustředění na problémy dne“*.⁹ Podle Bartoška (1997) jsou informace zdrojem zisku, proto roste nejen jejich množství, ale i kvalita a pohotovost novinářů, kteří čtenáře/posluchače o novinkách spravují. *„Stále více sdělení se přenáší v reálném čase vzniku a průběhu událostí, které odrážejí.*“¹⁰ K rychlému předávání informací napomáhá i fakt, že hromadné sdělovací prostředky mají své webové stránky a prezentují se na sociálních sítích. Tím dokáží zpravit adresáta za velmi krátkou dobu.

⁷ JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč* [online]. 2002, 2015-11-20, 85(4): 169-176 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>

⁸ JAKLOVÁ, Alena. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč* [online]. 2002, 2015-11-20, 85(4): 169-176 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>

⁹ BEČKA, Josef Václav. *Jazyk a styl novin*. Praha: Novinář, 1973, s. 7.

¹⁰ Tamtéž.

Poslední funkce, kterou jsme výše uvedli jako základní, se nazývá působící. Ta se podle A. Jedličky (1994) „*projevuje v člancích, jejichž funkcí je působit na čtenáře.*“¹¹ Tvůrce textu v tomto případě klade důraz na jeho širokou přístupnost. „*Ze strany autora jde o pohotové psaní, se zřetelem na čtenáře pak o snadné čtení zpráv.*“¹²

2.2.3 Styl publicistický – beletristický

V rámci stylu publicistického přesněji diferencujeme styl textů publicistických a analytických, zpravodajských a beletristických. Společně se sloupkem patří do skupiny publicistických textů beletristických také novinářský fejeton, črta, medailonek a beletrizovaná reportáž.

Tento styl „*pojímáme jako osobitou a působivou publicistickou komunikaci. Vedle funkce informativní a ovlivňovací plní tyto texty při využívání prvků uměleckého stylu také funkci estetickou.*“¹³ Minářová (2011) uvádí, že oproti zpravodajským nebo analytickým žánrům narůstá v této sféře beletrizace vyjadřování a je zde větší podíl subjektivity. „*Beletrizující publicistika je charakteristická obrazným líčením událostí. Projevuje se metaforami a alegoriemi. Často užívá i humoru a dává najevo, že stojí nad událostmi.*“¹⁴

2.3 Funkční styl beletristický

Jak už bylo řečeno, v této práci užíváme vymezení sloupku jako specifického žánru stylu publicistického. Avšak ne vždy toto určení platí bez výhrad. „*Užitý výrazový materiál a snaha jejich autora po ozvláštňení a poetizaci textu je přibližuje stylu umělecké literatury.*“¹⁵

Krčmová (2008) mluví o funkčním stylu uměleckém u textů, v nichž je komunikační funkce dále spojena s funkcí estetickou. Estetická funkce

¹¹ JEDLIČKA, Alois. K teorii, pojmosloví a terminologii publicistického jazyka (stylu). *Naše řeč* [online]. 1994, 2015-11-20, 77(1): 20-26 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7170>

¹² Tamtéž.

¹³ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 176. ISBN 978-80-247-2979-4.

¹⁴ DANEŠ, František. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997, s. 56. ISBN 80-200-0617-6.

¹⁵ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 250. ISBN 978-80-247-2979-4.

formuluje výpověď tak, aby „podněcovala představy a působila i na citovou stránku vnímatele, obohacovala jeho vnitřní život, ovlivňovala jeho postoje věcné, etické nebo emotivní k uměleckému sdělení a jeho prostřednictvím k zobrazované realitě.“ Do této skupiny primárně náleží krásná literatura, vedle ní se tam ale mohou přesunout díla, která byla původně tvořena s jiným záměrem. Tímto způsobem někteří vědci přeřadili kupř. Čapkovy sloupky či Nerudovy fejetony.

3 Charakteristika novinového sloupku

Novinový sloupek je nejvíce podobný komentáři či fejetonu, nelze ho však s nimi zaměnit. Charakterizován je jako „krátký a stručný útvar psané publicistiky, často přinášející jednu myšlenku nebo nesložité sdělení.“¹⁶ Podle Encyklopedie praktické žurnalistiky je sloupek postaven na vtipném anekdotickém nápadu, jeho podnětem je zážitek či pozorování, které se autor snaží dovést s vtipem a ironií až k zevšeobecnění. Sloupek se na rozdíl od komentáře či fejetonu „uzavírá s tématem do skutečné „klece“ jednoho sloupce, tj. rozsahem nemůže překročit více než stranu a půl textu“¹⁷.

Minářová (2011) se domnívá, že autor sloupku reaguje na současnou otázku, avšak neklade si za cíl tento problém vyřešit, ba ani nemusí podávat informace, které jsou v daném momentu nejdůležitější. Text sloupku bývá vtipný a humorný, do jeho stylu proniká hravost. Na druhé straně se do něj často promítne kritické hodnocení. Formálně též představuje jeden novinový sloupec.

Svou charakteristiku sloupků předkládá i Riebauerová (2013). Podle ní je to útvar, jenž nemá čistou žánrovou definici, takže ponechává svým autorům tvůrčí volnost. „Je-li fejeton něčím mezi literaturou a klasickou novinářinou, je sloupek něčím mezi fejetonem a klasickým komentářem. Oproti komentáři je sloupek osobnější a někdy i laskavější, oproti fejetonu přímočařejší, aktuálnější a kratší.“¹⁸

¹⁶ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 250. ISBN 978-80-247-2979-4.

¹⁷ OSVALDOVÁ, Barbora a Jan HALADA. *Encyklopedie praktické žurnalistiky*. Praha: Libri, 1999, s. 174. ISBN 80-85983-76-1.

¹⁸ *O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru)*. Praha: Karolinum, 2013, s. 65 ISBN 978-80-246-2237-8.

Z výše uvedených charakteristik vyplývá, že sloupek nemusí mít tolik argumentů, kolik by jich měl obsahovat komentář. Důležitější je zde originalita a zajímavý detail, nečekaný autorský pohled na dané téma. „*Sloupkař nemusí být analytik, stoprocentně se orientující v popisované problematice. Nemusí to být mistr britkého pera, což se od klasického komentátora obvykle očekává. (...) Ve sloupku si totiž můžete dovolit být osobní.*“¹⁹

4 Počátky sloupků v českém novinářském prostředí

V Encyklopedii praktické žurnalistiky se dočteme, že sloupek je jediný z publicistických žánrů, který vznikl na objednávku. Arnošt Heinrich (1980-1933), tehdejší šéfredaktor Lidových novin, chtěl na počátku 20. let 20. století obohatit výrazové pojetí deníku, proto si vymyslel sloupky. Heinrich požadoval „*něco časového jako úvodník, ale lehčího, živějšího a vtipnějšího než úvodník; měl být „něco pružnějšího a modernějšího než beseda pod čarou, zatížená starým slohem fejetonu“ – tedy „řekněme fejetonový úvodník nebo časovější beseda.*“²⁰ Podle Karla Čapka (1890-1938), tehdejšího autora Lidových novin, toto slovo „*už bezmála označuje nový literární druh, cosi kratšího než fejeton a delšího než glosa, něco, co není dost dlouhé, aby to bylo nudné, ani dost nudné, aby to slulo článek; zkrátka sloupek je sloupek.*“²¹ Od počátku vzniku tohoto žánru patřilo mezi jeho tvůrce mnoho významných literátů. Za všechny jmenujme spisovatele Karla Poláčka (1892-1945) a již zmíněného Karla Čapka (1890-1938).

Poláčkovy „*sloupky, fejetony, soudničky a další texty jsou dodnes čtivé a patří k tomu nejlepšímu, co bylo v tomto oboru česky napsáno.*“²² Podle Lexikonu české literatury byl jeho novinářský výraz založený na karikatuře a jazykové komice, dokázal postihnout detail a zužitkovat styly různých jazykových vrstev, taktéž uměl pracovat s jazykovými posuny. Zvláštní pozornost věnoval novinářské frázi, kterou v mnoha svých pracích zesměšnil.

¹⁹ *O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru).* Praha: Karolinum, 2013, s. 66 ISBN 978-80-246-2237-8.

²⁰ BURLÁNEK, František. *Karel Čapek.* Praha: Melantrich, 1978, s. 85.

²¹ Tamtéž.

²² ZÍDEK, Petr. *Osobnosti Lidových novin: životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník (1983-1989).* Praha: Knižní klub, 2014, s. 132. ISBN 978-80-242-4507-2.

Poláček dokonce sepsal Žurnalistický slovník (1937), kde se nesmyslnosti novinářských frází věnoval.

Čapek naopak „psával nejčastěji nedělní anebo vůbec sváteční sloupky, bylo na něm, aby se dotkl významných událostí, zvláště pokud se týkaly kultury. (...) Byl tím, kdo napsal sloupek jednou o nějakém malovaném hrníčku, podruhé o návštěvě Romaina Rollanda v Praze či o zvláštní osobitosti Chaplinova filmového výrazu.“²³ K brilantnosti jeho sloupků poskytl vyjádření i F. Buriánek (1973). Ten píše, že ve všech odlišných tématech, kterými se kdy Čapek zabýval, nakonec stejně našel jediného společného jmenovatele – člověka. Byl neuvěřitelně lidský a chtěl poznat, jak lidé mluví, myslí i cítí. A pokud psal sloupky o nehmotných věcech, byl mu mírou vždy zase člověk. I v jeho žurnalistické práci nacházíme mnoho slovesného umění. Ani zde neodbýval nic rutinou, vědomě usiloval o umělecký výraz, v každém sloupku používal překvapivé slovní výrazy. Podle slov samotného Čapka „... my sloupkaři víme dávno, že každý sloupek musí být jiný od patky až k hlavě; s řemeslnou libostí starých kameníků vytepáváme jiné a jiné motivky na té gracilní věci, která se jmenuje sloupek; jako románští řemeslníci si dáváme záležet na tom, abychom vytvářeli každý sloupek jinak a vložili do něho kus invence, jež je radostí starých řemesel.“²⁴

²³ ZÍDEK, Petr. *Osobnosti Lidových novin: životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník (1983-1989)*. Praha: Knížní klub, 2014, s. 82. ISBN 978-80-242-4507-2.

²⁴ BURIÁNEK, František. Doslov. In: ČAPEK, Karel. *Jak se co dělá: Sloupky*. Praha: Československý spisovatel, 1973, s. 422.

5 Historie a charakteristika deníku Lidové noviny

První číslo *Lidových novin* (LN) vyšlo 16. prosince 1893. Původně se jednalo o lokální list, který předkládal zájmy Moravské lidové strany, proto je pochopitelné, že redakce sídlila v Brně. „*Pozvolná proměna deníku začala až po roce 1904, kdy z Prahy přišel vzdělaný a energický novinář Arnošt Heinrich, jehož vize našly podporu u majitele listu Adolfa Stránského.*“²⁵ V publikaci Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století se mj. dočteme, že právě Heinrich přivedl ke spolupráci s LN několik významných literátů té doby, čímž kvalita článků ještě vzrostla. Do tisku začal přispívat Viktor Dyk, Antonín Sova, Fráňa Šrámek, S. K. Neumann, Rudolf Těsnohlídek, František Gellner či Jiří Mahen.

Problém nastal po vypuknutí 1. světové války, kdy muselo tisk opustit několik přispívatelů. LN ale po celou válečnou dobu nepodléhaly oficiální propagandě, díky čemuž získaly pověst snad jediného nezávislého českého deníku. Vrcholnou érou novin byla první republika. „*V Lidovkách pracovaly velké osobnosti české literatury, jejichž práci externě doplňovali odborníci z univerzitního prostředí.*“²⁶ Do LN začali přispívat bratři Čapkové, František Langer či Eduard Bass, jenž se stal po Heinrichově smrti novým šéfredaktorem. V té době se začalo vydavatelství postupně přemisťovat z Brna do Prahy. Pražskou redakci posílili další vynikající novináři jako Ferdinand Peroutka, Václav Černý, Hubert Ripka, Emanuel Moravec nebo Karel Poláček. Před vypuknutím 2. světové války patřil deník k „*hlavním obráncům suverenity Československa, jejich majitel Jaroslav Stránský a další osobnosti vydavatelství náleželi do takzvaného válečného tábora, který odmítal kapitulaci před nacistickým Německem. (...) Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava vycházely Lidové noviny s podtitulem List Národního souručenství, a to až do 14. března 1942.*“²⁷

Velkým obrátům ale stále nebyl konec. Po květnovém osvobození v roce 1945 byl nátlakem komunistů změněn název deníku na *Svobodné noviny*,

²⁵ *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla.* Praha: MAFRA, 2013, s. 1.

²⁶ *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla.* Praha: MAFRA, 2013, s. 1.

²⁷ *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla.* Praha: MAFRA, 2013, s. 2.

v květnu 1948 se ale vrátilo původní označení *Lidové*. Po Únoru 1948 byl navíc nahrazen i jejich vydavatel, jímž se nyní stal Syndikát českých novinářů. V té době byl hlavní postavou novin Jan Drda. Ani LN ale nakonec neunikly úplnému zrušení, vycházet přestaly v roce 1952. Na následné oživení čekaly pětatřicet let, do roku 1987, kdy byly vydávány v samizdatu. Jejich periodicita ale byla delší, jako deník byly obnoveny až po revoluci, konkrétně v dubnu 1990.

V současnosti fungují LN jako deník, vycházejí každý den vyjma neděle a prezentují se sloganem *Noviny osobností. Noviny, jak mají být*²⁸. Zpravodajská část zahrnuje rubriky Domov, Svět, Kultura, Názory, Ekonomika a Sport. Dále obsahují mnoho příloh zaměřených na konkrétní skupiny čtenářů. „*Lidové noviny jsou deníkem vzdělaných lidí. Jsou vyhledávaným zdrojem informací z oblasti vysokých a středních škol, akademických kruhů a vědy. Této problematice se věnují v rámci rubriky Domov a ve speciálních přílohách.*“ V rámci novin vycházejí i tři magazíny – Pátek LN, Esprit LN a Index LN. Deník též působí na internetu, konkrétně na serveru Lidovky.cz. Od roku 2010 vlastní LN společnost MAFRA a. s. Ta byla v roce 2013 odkoupena skupinou Agrofert Holding, jejímž majitelem je Andrej Babiš²⁹. Šéfredaktorem novin je od roku 2013 István Léko³⁰.

Novinové sloupky vycházejí v *Lidových novinách* každý den a jsou umístěny na titulní straně deníku, konkrétně vpravo dole.

²⁸ Mediální skupina Mafra: *Lidové noviny* [online]. MAFRA, a.s., 2015 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_produkty-a-sluzby_lidove-noviny.htm&menu

²⁹ K 1. březnu 2016.

³⁰ Taktéž.

6 Historie a charakteristika deníku Právo

Právo oficiálně vzniklo v září roku 1995, 1. listopadu 1995 pak byly poprvé vytištěny noviny s tímto jednoslovným titulem.³¹ Předtím vycházelo *Právo* pod názvem *Rudé právo*, a to konkrétně od roku 1991.³² Svým pojmenováním tak deník navazoval na předrevoluční *Rudé právo*, částečně ho tedy lze považovat za jeho nástupce. Zároveň se ale polistopadové *Rudé právo* odvrátilo od sepětí s komunistickou stranou, proto ho některé neoficiální, avšak rozšířené zdroje pokládají za deník zcela nový, a jako následovníka předrevolučního *Rudého práva* označují dnešní *Haló noviny*³³.

Historicky první *Večerník Rudého práva* vyšel 20. září 1920, klasický ránek potom o den později, 21. září 1920. „V tiráži bylo uvedeno, že *Rudé právo* je ústředním orgánem Československé sociálně demokratické strany dělnické. Ve skutečnosti bylo orgánem levice, která představovala obrovskou většinu strany.“³⁴ Prvním šéfredaktorem se stal poslanec Bohumír Šmeral, vydavatelem Franišek Toužil, v redakci pracoval např. Ivan Olbracht, Filip Dobrovolný, Josef Hora a později i Julius Fučík. Podle V. Dolejšího, autora knihy 40 let *Rudého práva*, bylo toto vždy „bojovým nástrojem, účinnou zbraní naší (pozn.: komunistické) strany. Bylo samozřejmě listem naprosto nezávislým na buržoazii a jiných orgánech, avšak nebylo a nemohlo být nezávislým na naší straně a politice. (...) Proto strana vydávala *Rudé právo*, aby měla svou zbraň, aby v něm měla tlumočnicka svých stanovisek, bojovníka za svou politiku.“³⁵

V období druhé světové války byl deník oficiálně zakázán, nadále ale vycházel ilegálně. „Úřední zákaz *Rudého práva* a všeho komunistického tisku, vydaný vládou generála Syrového, znamenal pro stranu těžkou ránu.“³⁶ Strana se ale na ilegální vydávání připravila a vzniklé situaci se přizpůsobila. Z této doby se nezachovala všechna vydání, avšak z těch, která jsou k dispozici,

³¹ *Katalog knihovny* [online]. Liberec: Krajská vědecká knihovna v Liberci. Dostupné z: <http://ipac.kvklí.cz/i2/i2.entry.cls?ictx=li&language=2&ipac3=1&st=classik>

³² Taktéž.

³³ Kupř. POŘÍZEK, M. Před 90 lety bylo založeno *Rudé právo*. In: *Komunistický svaz mládeže* [online]. Tovačov, 2010 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ksm.cz/historie/pred-90-lety-bylo-zalozeno-rude-pravo.html>

³⁴ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *40 let Rudého práva*. Praha: SNPL, 1960. s. 29.

³⁵ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *40 let Rudého práva*. Praha: SNPL, 1960. s. 7.

³⁶ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *40 let Rudého práva*. 1. vyd. Praha: SNPL, 1960. s. 141.

„je vidět, že Rudé právo vycházelo v každém roce okupace.“³⁷ Po válce začal deník opět vycházet oficiálně jako stranický list, takže před parlamentními volbami v roce 1946 už propagoval komunistická hesla. Po únorovém převratu v roce 1948 se stal hlavním deníkem režimu.

Jak již bylo řečeno výše, změna názvu i politické orientace tisku nastaly v roce 1990. Do listopadové revoluce roku 1989 vedl deník Zdeněk Hoření, poslanec Federálního shromáždění Československé socialistické republiky. Na konci roku 1989, kdy se stal šéfredaktorem a současně vydavatelem deníku Zdeněk Porybný, se noviny odvrátily od přímé spolupráce s komunistickou stranou.

V současnosti vychází *Právo* každý den kromě neděle a jeho podtitulem je slovní spojení *Nezávislé noviny*. Mezi pravidelné rubriky patří Zpravodajství, Publicistika, Firma, Kultura, Ze zahraničí, Trhy a ekonomika, Sport a stránky věnované určitému regionu. Společně s deníkem vycházejí i pravidelné přílohy – Styl pro ženy, Dům a bydlení, Víkend a Magazín s TV programem. Ve virtuálním prostředí se *Právo* prezentuje především na spřáteleném serveru novinky.cz, který spravuje společně s portálem Seznam.cz. Na vlastních stránkách pravo.novinky.cz je poskytován pouze základní přehled informací. Vydavatelem deníku je společnost BORGIS, a.s., jež byla založena v roce 1990 za účelem vydávání *Práva*. V červenci 2013 odkoupila internetová společnost Seznam.cz od majoritního vlastníka Zdeňka Porybného část podílu ve firmě BORGIS, a.s., čímž se stala jejím spolumajitelem.³⁸ Zdeněk Porybný si ponechal nadpoloviční podíl ve firmě a nadále působí jako šéfredaktor listu.³⁹

Novinové sloupky vycházejí v deníku *Právo* každý den a jsou umístěny na šesté straně novin, konkrétně vlevo nahoře. Tato strana je věnována i jiným komentářům.

³⁷ DOLEJŠÍ, Vojtěch. *40 let Rudého práva*. 1. vyd. Praha: SNPL, 1960. s. 144.

³⁸ Porybný odstoupil z představenstva Borgisu. In: *MediaGuru* [online]. Praha: PHD, a.s., 2014 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2014/01/porybny-odstoupil-po-23-letech-z-predstavenstva-borgisu/#.VxTEiHpQHIW>

³⁹ Tamtéž.

7 Jazykové prostředky novinových sloupků

Než přejdeme k samotné analýze a následné komparaci novinových sloupků, musíme definovat jazykové prostředky, jimiž jsou tvořeny. Protože jsou ale sloupky podobné komentáři či fejetonu a celá publicistická oblast je velmi provázaná, vymezení v této části jednotlivé prostředky více obecně. Jinými slovy níže uvedené výrazy a konstrukty slouží nejen k tvorbě novinových sloupků, ale využívají se i při psaní jiných žánrů.

7.1 Jazykové prostředky lexikální

*„Stěžejní úkoly žurnalistiky a publicistiky spjaté s jejími základními funkcemi, persvazivní, získávací a přesvědčovací, ovlivňují výběr jazykových prostředků a jejich užití.“*⁴⁰ Předně musíme uvést, že všechny publicistické texty, tedy i novinové sloupky, jsou psány spisovnou češtinou. Vedle těchto spisovných prostředků text utvářejí i výrazy nespisovné, které bývají uvedeny v uvozovkách. Stejně tak se může v projevu objevit i výraz z jakékoli jiné roviny jazyka. A důvody jsou celkem jasné – *„složitost situací politických a ekonomických, kulturních a sportovních, jež jsou jádrem publicistiky, a na druhé straně trvalý úkol formovat adresáta publicistického projevu komplexně, tedy rozumově i citově, vede tvůrce publicistického projevu k využití celého bohatství národního jazyka, nicméně při respektování oné neutrální vrstvy spisovného jazyka.“*⁴¹ Kupř. Jedlička (1970) se domnívá, že pro celý styl je příznačné užívání výrazů stylově protikladných – hovorových a knižních, odborných a uměleckých, neutrálních a expresivních. Právě ono napětí mezi jednotlivými jazykovými prostředky je důležité pro výslednou práci.

7.1.1 Automatizace a aktualizace jazykových prostředků

Podle Minářové (2008) vykazuje každý publicistický text binární rozčlenění. Na jedné straně mají autoři článků k dispozici určitou modelovost způsobu vyjadřování, jež souvisí s opakujícími se situacemi. Tuto stereotypnost nazýváme atoutomatizací jazykového vyjadřování. Konkrétněji se jedná o vrstvu

⁴⁰ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 249. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁴¹ CHLOUPEK, Jan, MINÁŘOVÁ, Eva. Výrazy v publicistickém textu označené uvozovkami. *Naše řeč* [online]. 1983, 66(1), 14-22 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6365>

jazykových prostředků, která se jeví jako stálá. Patří sem především známé obraty či lexikální konstrukty, které žurnalista v určité situaci užije zcela automaticky. Na straně druhé ale novináři tuto modelovost záměrně porušují, čímž vzniká tzv. aktualizace vyjadřování, přičemž *„aktualizaci, resp. aktivizaci mohou podléhat i prostředky v určitých textech už automatizované.“*⁴² Naopak při častém opakování se z výrazu aktualizovaného stává automatizovaný.

Pojmům automatizace a aktualizace se ve svých pracích věnoval už B. Havránek. Ten např. ve Studii o spisovném jazyce (1963) předkládá tyto definice: *„Automatizací rozumíme tedy takové užívání jazykových prostředků, a to buď izolovaných anebo vzájemně spojovaných, jaké je obvyklé pro určitý úkol vyjádření, totiž takové, že výraz sám nebudí pozornost (...).“*⁴³ Po stránce jazykové jsou tyto výrazy přijímány konvenčně, pro adresáta jsou jasně srozumitelné. *„Aktualizací naopak rozumíme užití jazykových prostředků takovým způsobem, že samo budí pozornost a je přijímáno jako neobvyklé, jako zbavené automatizace, disautomatizované.“*⁴⁴

7.1.2 Specifické výrazové prostředky

Osobité výrazové prostředky publicistické stylové vrstvy odborně nazýváme publicismy. Publicismy se mění v závislosti časové a místní, protože je tento styl těsně spjat s dobovými reáliemi. Většina jazykových prostředků se tedy mění společně s vývojem společenského dění. Z hlediska struktury představují publicismy pojmenování jednoslovná, víceslovná i frazémy.

V publikaci Současná stylistika (2008) jsou mezi osobité výrazové prostředky publicistického stylu zahrnuta obrazná vyjádření, módní výrazy a výrazy odrážející dobu vzniku, frazémy a jejich modifikace, výrazy zobecňující sdělení a specifický shodný atribut.

Obrazná vyjádření jsou založena na konotovaných významech slov, na *„přenášení výrazů do sémantiky jiného okolí s podobnou myšlenkou, vlastností*

⁴² ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 250. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁴³ JEDLIČKA, Alois a kol. *Základy české stylistiky*. Praha: SPN, 1970. s. 41.

⁴⁴ Tamtéž.

s podobnými jevy a ději, na metaforičnosti v celé šíři.“⁴⁵ Tato skupina slov, kam lze zařadit metaforu, metonymii, synekdochu, personifikaci, přirovnání a pranostiky, slouží v publicistickém textu především k upoutání čtenářovy pozornosti. „Prostřednictvím obrazů jsou odhaleny i projevy kladného nebo záporného vztahu autora k obsahu sdělení a projev nabývá větší působivosti.“⁴⁶ Zcela nová obrazná přirovnání lze považovat za hlavní prostředek stylové aktualizace.

Ve skupině módních výrazů a slov odrážejících dobu vzniku nacházíme pojmenování jednoslovná i víceslovná. Jedná se o „ustálená spojení užívaná s velkou frekvencí v politice, ekonomice, kultuře, ve sféře obchodní, finanční, státoprávní, diplomatické, aj.“⁴⁷ V daných oblastech patří k příslušné oborové terminologii, ale při psaní je novináři přebírají do svých textů. Pro představu zde uvedme slovo *lídr*, *know how* či dnes velmi frekventovaný výraz *migrace*. Do této skupiny slov lze dále zařadit i tzv. neologismy, které jsou opravdovým důkazem toho, že jazyk zrcadlí dobu. Neologismy jsou definovány jako „relativně nová slova, která dosud pevně nezakotvila v povědomí všech mluvčích nebo jsou alespoň ještě jako nová pocíťována.“⁴⁸ Minářová (2011) dále rozlišuje autorské neologismy, jež považuje za příznakové a přisuzuje jim povahu lexikálních poetismů. Tato slova autoři vytvářejí za účelem aktualizace svého textového projevu.

V současnosti jsou hojně využívány i frazeologické a idiomatické jednotky. Čechová (2005), která pokládá za frazém víceslovné ustálené pojmenování s omezenou spojovatelností, o idiomu pak mluví v případě sémantické stránky frazému. Mezi frazémy se tradičně zařazují rčení, přirovnání, pořekadla či přísloví. U publicistického stylu považujeme za frazémy „*taková ustálená spojení, která vznikají v žurnalistice nebo ve sféře politického nebo společenského života i v profesní sféře a která jsou žurnalisty maximálně*

⁴⁵ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 251. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 253. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁴⁸ JELÍNEK, Milan. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995, s. 95. ISBN 80-7106-134-4.72495

*využívána.*⁴⁹ Z tohoto důvodu také mnohá lidová rčení procházejí dobovou úpravou a objevují se v nových souvislostech. Typická též bývá parenthese frazémů či jejich kontaminace.

O výrazech zobecňujících sdělení mluvíme především tehdy, chceme-li se vyjádřit neurčitě, popř. když chceme něco obecně shrnout. Důvody kužití tohoto principu mohou být rozmanité. Tak například autor nemusí být s danou skutečností podrobně seznámen, anebo se snaží vědomě zachovat určité diplomatické zásady a některá fakta nesdělovat. Chloupek (1990) odborně nazval tento princip zneurčitěním propozice a zařadil sem výrazy *zdroje, síly, odpovědní činitelé, veřejnost*, apod.

Také specifický shodný atribut představuje výrazný prvek aktualizace. „*Lze jej chápat jako prostředek kondenzace vyjádření a představuje implicitnost.*“⁵⁰ Tyto přívlastky dávají žurnalistovi možnost jednoduchého a přímého projevu. Při tvorbě zcela nových shodných atributů bývá vynecháváno jedno nebo více významových jader. Tím ale bývají spojení zpočátku méně srozumitelná a je k nim nutné doplnit širší kontext.

Dalším hojně užívaným prostředkem, jenž stojí na pomezí morfologie a lexikologie, jsou nepůvodní předložky. Konstrukcím s nepůvodními předložkami a výrazům předložkové povahy je velmi často dávána přednost před variantou s předložkou původní. Tyto výrazy pak mají charakter výrazů automatizovaných. Minářová jako nejčastěji používané nepůvodní předložky uvádí *u příležitosti, v rámci, v zájmu, v duchu* a *v okruhu*.

7.2 Syntaktická rovina

V syntaktické rovině máme opět na výběr z několika možností, pomocí nichž můžeme větu utvořit. Stylovou neutrálnost přitom představuje „*věta dvojjmenná s přísudkem slovesným nebo slovesně jmenným.*“⁵¹ Jiné konstrukce, kupř. věta jednočlenná, složité rozvětvené souvětí či nepravá věta vedlejší již nesou určitý stylový příznak.

⁴⁹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 255. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁵⁰ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 257. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁵¹ MINÁŘOVÁ, Eva. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011, s. 64. ISBN 978-80-247-2979-4.

Vzhledem k tomu, že je sloupek silně autorským žánrovým útvarem, kde je „*velmi osobní s vyhraněný přístup vítán*“,⁵² pronikají i do jeho syntaxe individuální preference tvůrce. Někteří novináři dávají přednost krátkým větám a jednoduchým souvětím, jiní naopak využívají souvětí složitá s velkým množstvím vět vedlejších. Z tohoto důvodu provedeme formálně-větnou analýzu vět jednoduchých a souvětí až u konkrétních sloupků. V tuto chvíli si uvedeme některé syntaktické zvláštnosti, které jsou často užívány napříč publicistickým spektrem. I tato specifika budeme sledovat při našem rozboru.

7.2.1 Aktuální větné členění, objektivní a subjektivní pořad

Důležitým faktorem ovlivňujícím výstavbu vět je tzv. aktuální členění větné, či lépe řečeno objektivní a subjektivní větný pořad. Podle Hrbáčka (2011) aktuální větné členění rozděluje výpověď na dvě části. První, povětšinou začáteční část zapojuje výpověď do kontextu tím, že opakuje něco z kontextu předcházejícího nebo pojmenovává něco ze situace, ve které se promluva realizuje. Tuto část nazýváme východiskem. Za ním následuje druhá část výpovědi, která situačně zakotvená není a v daném kontextu přináší novou informaci. Tato část se nazývá jádrem.

Pro novinové články je ale důležitější tzv. subjektivní a objektivní větný pořad. Při objektivním pořadu „*stojí východisko výpovědi před jádrem výpovědi*“.⁵³ Tento pořad se užívá ve výpovědích stylově neutrální. Naopak při subjektivním pořadu se do čela dostává jádro. „*Je to časté při vyjadřování emocionálním, kdy se snažíme vyslovit nejprve to, co nám nejvíce tane na mysl, co nás vzrušuje, co chceme zdůraznit apod., a pak teprve připojíme východisko*“.⁵⁴

7.2.2 Odchyly od pravidelné větné stavby

V novinových článcích nacházíme velmi často odchyly od pravidelné větné stavby, což je souhrnný název pro „*konstrukční zvláštnosti s výpovědními*

⁵² O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru). Praha: Karolinum, 2013, s. 76. ISBN 978-80-246-2237-8.

⁵³ HRBÁČEK, Josef. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 279. ISBN 978-80-7235-413-9.

⁵⁴ Tamtéž.

*modifikacemi.*⁵⁵ Pomineme nyní fakt, že mohou existovat i tzv. odchylky nemotivované, které se klasifikují jako vážné syntaktické nedostatky. Předpokládáme totiž, že námi vybrané novinové sloupky, které píše zkušení novináři, takové chyby v míře hodné zaznamenán neobsahují.

V naší práci se tedy zaměříme na druhý typ odchylek – tzv. motivované. Ty slouží k ozvláštňení daného projevu a nejčastěji se mezi ně řadí samostatný větný člen, osamostatněný větný člen, vsuvka, elipsa, apoziopse a proziopse.

Samostatný větný člen „*stojí mimo hlavní větu, před ní nebo za ní.*“⁵⁶ Ve větě, ke které formálně i obsahově patří, je zastoupen odkazovacím zájmenem. Samostatné větné členy jsou tedy konstrukčně i sémanticky spojeny s větou. Oproti tomu osamostatněné větné členy jsou graficky vymezené, což se projevuje jejich oddělením pomocí tečky či jiného interpunkčního znaménka. Tato grafická segmentace se odborně nazývá parcelace výpovědi a řadíme k ní i tzv. reliéfizaci, při které se vyčleňují některé větné členy. Ty se osamostatněním významově zdůrazní, nebo naopak oslabí.

Vsuvky neboli parenteze jsou části textu, jež „*nepatří do jeho základní roviny, které byly autorem vsunuty do textu jako vedlejší informace, hodnotící poznámky apod.*“⁵⁷ Vsuvky vstupují do základní syntaktické konstrukce výpovědi, se kterou nejsou spojeny mezivětnými vztahy. Graficky bývají odděleny čárkou. Minářová ve Stylistice pro žurnalisty (2011) postupuje do větší hloubky a rozeznává též parenteze specificky žurnalistické. K nim řadí zejména vsuvky větné, kterými autor odkazuje k jiným zdrojům informací či se dovolává svědectví jiné osoby. První typ parentezí tedy představuje adresátovi obecně platné veřejné mínění. Sem patří kupř. spojení „*jak se lidově říká*“, „*jak je obecně známo*“, apod. Druhý typ se naopak dovolává svědectví někoho konkrétního a zmiňuje, jak někdo něco řekl, uvedl, napsal. Autoři používají těchto parentezí zejména z argumentačních důvodů, popř. jimi chtějí prezentovat svůj kladný či záporný postoj ke skutečnosti.

O elipse čili výpustce mluvíme v případě, že autor nevyjádří části věty, které „*jsou podle modelové struktury částmi konstrukce dané věty a který by*

⁵⁵ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 296. ISBN 978-80-7106-961-4.

⁵⁶ HRBÁČEK, Josef. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 296. ISBN 978-80-7235-413-9.

⁵⁷ HRBÁČEK, Josef. *Čeština – řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 298. ISBN 978-80-7235-413-9.

*bylo možno doplnit, neboť se vyrozumívají z kontextu nebo situace.*⁵⁸ Elipsa se používá hlavně tehdy, nechce-li se žurnalista opakovat, popř. chce-li být co nejvíc stručný.

Poslední námi uvedená odchylnka nese název apoziopce. Nekupa (1995) považuje za apoziopce emocionálně motivované syntaktické přerušení věty a s tím související ztrátu větné perspektivy. Apoziopce se tak v konkrétním textu nejčastěji projevuje neukončením výpovědi a připojením tří po sobě jdoucích teček. Naopak konstrukci, která podobným zkrácením začíná, nazýváme proziopce.

7.3 Kompozice textu

Jak již bylo řečeno, žurnalistům usnadňuje práci určitá modelovost vyjadřování, což v rovině textové znamená především možnost držet se předem daných schémat. *„Roli modelů výstavby textu plní tzv. slohové postupy a na nich založené slohové útvary (...). Delší ucelený text obsahuje zpravidla tři části: začátek – úvod, střed – stať (hlavní část) a závěr.*“⁵⁹ Vzhledem k tomu, že sloupek je dosti krátkým novinovým žánrem, lze u něj sledovat právě tuto jednoduchou výstavbu.

Při každém členění musí mít autor současně na zřeteli soudržnost celého sdělení. Podle Čechové (2011) je u textu důležitá jak koherence, tedy obsahová soudržnost, tak i koheze neboli formální vyjádření. K tomu dopomáhají tzv. konektory, tedy *„prostředky navazovací a usouvztažňovací. Jde především o zájmena, místní a časová příslovce, částice a spojky.*“⁶⁰ Konektory dělíme na lexikální, kam patří kupř. opakování, užití synonym či odkazovacích a ztotožňovacích výrazů, a gramatické, kam řadíme spojky a koncovky slovesného přísudku. Jako konektor může posloužit i kontaktní prostředek, kupř. oslovení potenciálního čtenáře. Mezi prostředky, které signalizují kontakt s adresátem, patří *„užívané imperativy, a to nejčastěji pro 1. os. pl., zřídka pro 2. os. pl.*“⁶¹

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 392. ISBN 978-80-7235-413-9.

⁶⁰ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 393. ISBN 978-80-7235-413-9.

⁶¹ ČECHOVÁ, Marie, Marie KRČMOVÁ a Eva MINÁŘOVÁ. *Současná stylistika*. Praha: NLN, 2008, s. 260. ISBN 978-80-7106-961-4.

7.3.1 Titulky

Novinové sloupky, které svou rozlohou zabírají jeden sloupec a nejsou tedy příliš dlouhé, mají omezený prostor k předání autorových myšlenek. Jak jsme již uvedli, sloupek se člení na úvod, hlavní stať a závěr. Na další horizontální členění, např. mezititulky, už nemá vymezený prostor. I proto je velmi důležité, aby sloupek maximálně upoutal čtenáře svým titulkem, tedy nadpisem. Ten je od zbytku textu odlišen také graficky. Na jednu stranu je tedy titulek oddělen od příspěvku, na druhou je ale jeho pevnou součástí, protože ho uvádí. „*Titulky naznačují obsah textu, předznamenávají jej.*“⁶²

Shatury (1999) se domnívá, že titulky plní i další funkce, které následně vykazuje celý publicistický text, tzn. přesvědčovací, informativní a hodnotící. Vzhledem k žánru celého příspěvku užívají autoři sloupků titulek hodnotící (komentující), který je „*členitější a charakterizuje ho zejména vysoká frekvence přívlastků. K událostem, o kterých je řeč, zaujímá hodnotící titulek stanovisko.*“⁶³ Jako nadpis sloupků je ale ještě častěji vymyšlen tzv. titulek beletrizující, který „*má často ráz metaforický. (...) Metaforika obrazných vyjádření publicistického stylu nebývá složitá a publicistický obraz na rozdíl od metaforý umělecké lze vždy v podstatě jednoznačně dešifrovat.*“⁶⁴

Též Jedlička (1970) se zabývá problematikou novinových titulků. Podle něj se v nich na jedné straně objevují „*zhuštěně formulovaná informativní sdělení,*“⁶⁵ která mohou mít formu vět jednočlenných, dvoučlenných i eliptických, na druhé straně se neobejdou bez nápadné aktualizace, jejichž „*věcná souvislost s obsahem zprávy nebo článku je často značně uvolněna nebo zastřena.*“⁶⁶ U publicistiky je příznačné užívání prvků emocionálních a expresivních, protože podporují účinnost takových projevů a upoutávají zájem čtenářů.

⁶² SHATURY, Amr Ahmed. Titulky v psané publicistice (Srovnávací studie). *Naše řeč* [online]. 1999, 82(2), 79-86 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500>

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ Tamtéž.

⁶⁵ JEDLIČKA, Alois a kol. *Základy české stylistiky*. Praha: SPN, 1970. s. 47

⁶⁶ Tamtéž.

7.3.2 Intertextovost

Intertextovost označuje vzájemné vztahy mezi komunikáty, jejich propojenost. V praxi se projevuje „*citací cizích projevů a jejich částí nebo jejich parafrázemi, napodobováním či narážkami/aluzemi na ně, a tak se uplatňuje v jednom textu text jiný, tedy text v textu.*“⁶⁷ U publicistických, resp. beletristických žánrů je příznačné zejména užití myšlenek, které představují argumentační materiál. Proto je intertextovost povětšinou aplikována hned v úvodu, čímž se konkrétní sloupek zapojí do širšího kontextu, uvede čtenáře do problematiky. Tak daný příspěvek nejen naváže na přechodí komunikát, ale zároveň se sám může stát pretextem dalších reakcí. Čechová (2008) tento princip nazývá nonautonomností komunikátu.

⁶⁷ ČECHOVÁ, Marie. *Čeština - řeč a jazyk*. Praha: SPN, 2011. s. 381. ISBN 978-80-7235-413-9.

8 Sloupky Alexandra Mitrofanova

8.1 Vizitka

Profil autora na serveru Novinky.cz o Alexandru Mitrofanovi sděluje, že je komentátorem deníku *Právo*, zabývá se vnitropolitickým děním a tématy spojenými s vývojem v Rusku. Již získal Cenu křepelek, Cenu Ferdinanda Peroutky a Cenu Karla Havlíčka Borovského. Vydal knihy *Za fasádou Lidového domu* (1998) a *Politika pod pokličkou* (2002, s Markétou Maláčovou), dále se podílel na sborníku *Bludné cesty sociální demokracie* (2005).

8.2 Analýza vybraných sloupků

Analýze podrobíme celkem šest sloupků, které vyšly v deníku *Právo*. Konkrétně se jedná o texty ze 7. prosince 2015 s názvem *Pecky a třešně* (1); z 9. prosince 2015 *Smutná fraška* (2.); z 14. prosince 2015 *Živočichové* (3.); z 12. prosince 2015 *Trička nestačí* (4.); z 11. ledna 2016 *Na vodní posteli* (5.) a z 30. ledna 2016 *Vláda a pivo* (6.).

8.2.1 Lexikální rovina

Mitrofanov používá mnoho lexikálních prostředků, jež jsme specifikovali výše. S vysokou frekvencí můžeme v jeho textech sledovat především obrazná vyjádření. Tyto obraty posouvají sloupky do roviny beletristické, a tak je odlišují od prostého sdělování zpráv. Jelikož autor komentuje palčivá témata, umožňují mu tyto výrazy formulovat své názory, aniž by musel užít silně expresivních obrátů, kupř. vulgarismů. Obrazná vyjádření mu tedy poskytují širokou škálu hodnotících možností, například díky hyperbole či ironii sděluje nesouhlas s danou situací.

Nejhojněji jsou v textech zastoupena přirovnání: *Pokud se dva největší vládní partneři k sobě skutečně mají jako černá vdova k pavoučímu samečkovi, pak je otázkou času, kdy po spáření dojde k tomu, že výrazně větší samice samce zabije.* (1.). V tomto případě autor přirovnal vztah partnerů ANO a ČSSD k černé vdově, čímž vtipně komentoval vládní nesrovnalosti. V první řadě se tedy vyhnul pouhému sdělení zprávy, jež by patrně oznamovala, že

koalice řeší určitý problém. Přirovnání navíc užil v úvodu sloupku, a tím od počátku naznačoval, že následující text bude výrazně hyperbolický a ironický.

Pomocí metonymie naopak vystihl aktuální stav M. Kalouska: *Nový předseda TOP 09 Miroslav Kalousek nebyl uspávač hadů, vyzkoušel si roli Šeherezády*. (2.) Tímto vyjádřením text opravdu silně beletrizoval a v myslích čtenářů patrně vytvořil asociaci s pohádkami, resp. se slavnými Pohádkami tisíce a jedné noci. V těch totiž Šeherezáda strávila vyprávěním příběhů mnoho času, čímž chtěl autor naznačit, že i M. Kalousek praktikoval své slovní průtahy skutečně dlouho. Prostá informace o obstrukcích tak dostala zcela nový, originální rozměr.

Další typ obrazného vyjádření, metaforu, použil mj. při líčení procesu schvalování elektronické evidence tržeb. „*Moře švandy*,“ (2.) napsal Mitrofanov, čímž chtěl v první řadě opět upoutat adresáta a pobavit ho. Zároveň ale ukryl do této metafory náznak pesimismu, jež dodal hlavně expresivním výrazem *švanda*. Autor chtěl naznačit, že celá kauza není ani tolik veselá, jako spíše nešťastná.

Také frazémy a idiomy jsou v jeho sloupcích často k vidění. Rčením *Stokrát nic umořilo osla* (2.) reagoval na projev F. Laudáta, M. Ranzdorfa naopak ironicky častoval frází *Má pod čepicí* (4.). Při použití frazémů a idiomů text opět dostává beletristickou nuanci. Podmínkou ovšem je, že čtenáři znají smysl užitých rčení. Proto také Mitrofanov používá úsloví známá nebo alespoň taková, u kterých si lze význam snadno domyslet.

Do skupiny módních výrazů a výrazů odrážejících dobu můžeme mj. zařadit slovo *obstrukce* (2. a 5.). Podle Slovníku cizích slov lze tento výraz popsat jako „*snahu opozice zmařit sněmovní jednání*“⁶⁸. Jako další exemplární případ jmenujme zkratku *EET* neboli *elektronickou evidenci tržeb*. (2. a 5.) Ta byla v oborové terminologii, tedy mezi podnikateli a živnostníky, již dříve známým pojmem. Avšak dnes, s několikaměsíčním odstupem, je tento obrat automatizovaný a ve společnosti běžně užívaný. Oba zvolené pojmy vzbuzují určitý neklid a podněcují celospolečenskou debatu. Jen prostým užitím těchto slov tak autor dále prohloubil diskuzi, do které zároveň přispěl svým názorem.

⁶⁸ KLIMEŠ, Lumír. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 2005. s. 506. ISBN.80-7235-272-5.

Automatizovanými se staly i původně aktualizované výrazy specifického shodného atributu. Uveďme kupř. spojení *migrační krize* (6.). Stejně jako slova módní, tak i tento obrat vyvolává ve čtenářích silné emoce a pocity souhlasu či odporu. Atribut odkazuje k patrně nejvíce kontroverznímu tématu poslední doby. Reakcí na palčivé téma dokáže autor zaujmout i občasné čtenáře, kteří jeho sloupky obvykle nesledují. V rámci hledání informací o daném tématu ale mohou k jejich čtení dojít.

Na závěr připomeňme ještě výrazy zobecňující sdělení, kam zařadíme mj. slovní spojení *pravicové strany* (5.). Pomocí tohoto obratu autor šetří prostor, který by se mu vyjmenováváním všech pravicových stran notně zkrátil.

8.2.2 Syntaktická rovina

Ve sloupcích A. Mitrofanova převažují delší souvětí, která jsou složena z mnoha vět vedlejších: *Na druhé straně konfliktu, kterou je formálně celá vláda, ale prakticky ANO Andreje Babiše, se zjevil obrázek jako z remaku Monty Pythonů, kdy se poslanci ANO vyrojili v tričkách s různými nápisy, kterým vévodilo Kalousku, nezdržuj a Nechte nás makat. (2.) Zůstává nevyjasněné, zdalipak Ransdorf žije skutečně ve světě, který takto popsal a kde proti komunistickému europoslanci, který pouze šel navštívit s přáteli švýcarskou banku, v mžiku vyrazí sjednocené šiky vykořisťovatelů, peněžních žoků a nepřátel dělnické třídy, kterou europoslanec tak úspěšně hájí v Bruselu a ve Štrasburku. (3.)*

Uvedené příklady jsou sice rozsáhlejší než zbylá souvětí, nicméně zvýrazňují většinou tendenci ke složitým větným konstrukcím. Na straně druhé je ale nutné dodat, že Mitrofanov tento sklon záměrně porušuje vkládáním krátkých a úderných vět: *Trička nepomůžou (3.), Tak je to se vším. (6.)*.

Střídáním složitých souvětí a velmi krátkých vět zvyšuje celkovou dynamiku textu. Autor se snaží udržet čtenářovu pozornost a ponechává ho v neustálém napětí. Po dlouhých souvětích, která může adresát vnímat spíše povrchně, a některé věty možná i přehlížet, přijde stručná a povětšinou expresivní věta, jež jej opět plně vtáhne do děje.

Mitrofanov také častokrát ozvláštňuje větnou stavbu pomocí odchylek. Z námi uvedených aplikuje zejména vsuvky, které graficky odděluje jak čárkami, tak pomlčkami: *Po letošku, který byl ve volebním smyslu oddechový, to začne brzy znovu přípravou na krajské a posléze na sněmovní klání. (1.) Miloslav Ransdorf byl vždycky jiný. Členové a voliči KSČM se v počátcích oprávněně pyšnili tím, že mají člověka, o kterém se dalo říct – na rozdíl od Klementa Gottwalda oprávněně – že má pod čepicí. (4.)*

Parenteze slouží k bezprostřednímu komentování dané situace nebo k rychlému dodání informací. Na první pohled se může zdát, že jsou vsuvky nedůležitou odbočkou, avšak velmi často obsahují podstatné skutečnosti, které v konečné fázi ještě zvyšují ironičnost textu.

Autor opětovně využívá také elipsu, díky níž nemusí stále opakovat skutečnosti už jednou řečené nebo všeobecně známé. Např. slovo *koalice* tak vypustil ve větě: *Hodně velké napětí v ní však je. (1.)* Díky elipse šetří vymezený prostor, kterého má sloupek pomálu.

Kromě výše definovaných syntaktických prostředků můžeme v textu zaznamenat i mnoho řečnických otázek. Ty nevyžadují přímou odpověď, přesto jsou určeny adresátům. Autor jich užívá zejména proto, aby ve čtenářích vyvolal zvýšený zájem, eventuálně i vzdor. Kdyby Mitrofanov pouze konstatoval, nevzbudil by v nich tolik pocitů, jako když nejprve položí otázku, na níž mohou reagovat. K vlastnímu názoru se tak domněle dopracují sami. Je ale zřejmé, že odpověď je obsažena už v samotném ironickém podtónu otázek. K nim navíc Mitrofanov často doplní vlastní názor: *Stačí se zamyslet, komu by prospěl bombastický Babišův nápad, že zlevní točené pivo. Rodinám s malými dětmi? Rodinám obecně? Důchodcům? Sníží závislost na alkoholu zvláště mladých? Zlepší zdraví národa? Každý si na to odpoví sám. Ale hlasy hospody jsou platné a hlasy Babiš bere kdekoliv. (6.)*

8.2.3 Kompozice textu

Mitrofanovy sloupky jsou klasicky rozděleny na úvod – hlavní stať – závěr. V úvodu často užívá intertextovost, které se budeme podrobněji věnovat níže.

Hlavní stať dále člení na menší odstavce, ty jsou ale bez mezititulků či jiných grafických odlišení. Autor tedy nejprve shrne všechny podstatné informace a vysvětlí důležité pojmy, čímž připraví čtenáře na následné připojení vlastního komentáře:

Živočišná nenávisť (opak) by z definice měla být tak silná, že ji nelze udržet v mezích lidského chování. (...)

Máme-li podle slov a skutků posuzovat, kdo ho snáší hůř a kdo lépe, vychází z toho jako živočišnější Andrej Babiš a jako zdrženlivější – i když s jasným názorem na partnera – Bohuslav Sobotka.

Obecně naplňují výklad svobody jako uvědomělé nutnosti. Jsou přesvědčení, že bez spolupráce, byť často s kudlou v kapse, vláda po minulých sněmovních volbách složit nešla, a zároveň u kormidla státu být chtějí. (1.)

V kompozici sloupků můžeme často sledovat princip gradace. Jednotlivé odstavce, resp. údaje v nich obsažené, hromadí autor od významově nejslabších k nejsilnějším. Postupným přidáváním informací zdůrazňuje jejich návaznost a konsekvence. Rostoucí závažnost obsahu pak ještě zvýrazní použitím správných syntaktických prostředků, kupř. spojek stupňovacích – ba, dokonce, apod.:

V prvních měsících vládnutí současné koalice nebylo možné přehlédnout kontrast mezi vulkanickým ministrem financí a zdánlivě bezvýrazným premiérem. (...)

Ba co víc. I když nejčerstvější průzkum volebních preferencí CVVM registruje o něco vyšší oblíbenost hnutí ANO před druhou v pořadí ČSSD, mohou se tyto pozice na vedoucích příčkách ještě do sněmovních voleb změnit. (6.)

Nezřídka se také stane, že informace uvedené v jednotlivých odstavcích jsou v realitě protichůdné, takže mezi nimi vzniká napětí. Navazující části jsou postaveny do kontrastu, čímž ještě více vynikne jistá absurdita popisovaných věcí a autor lépe uplatní svůj názor:

Doposud se zdálo, že ČSSD a ANO, partneri, kteří se navzájem nemilují, si jsou jednoduše souzeni. S kým jiným by se spojovali v celostátní vládě po dalším měření sil, když je politická scéna rozkouskovaná a pravice nevypadá, že by byla schopná v nejbližších letech nabrat body a svaly. (...)

V nedávných dnech se pokusil narušit tato očekávání Miroslav Kalousek, který nabídl ČSSD povolební pomocnou ruku proti Babišovi. Tato varianta dnes vypadá jako fantasmagorie. Ale doba je mimořádně bouřlivá. (1.)

V závěru sloupků Mitrofanov osvětluje pointu celého sdělení. Pomocí několika vět sumarizuje hlavní myšlenku článku, k čemuž často užije repliku úvodu či titulku. Např. na titulek *Na vodní posteli* (5.) přímo navazoval závěr celého sloupku, explicitně bylo přitom užito i dané slovní spojení *vodní postel: Což o to, na vodní posteli může být zajímavé spaní, ale když se propíchne, zatouží člověk po klasickém pevném lůžku.* (5.) Díky tomuto zopakování dostane i samotný titulek nový rozměr, autor totiž dodatečně objasní jeho pravý smysl, a nechá tak čtenáře pochopit důvtip celého komentáře.

8.2.3.1 Titulky

Použité beletristické titulky jsou velmi krátké, což primárně slouží k upoutání adresátovy pozornosti. Nedlouhý výraz dokáže velmi jednoduše připoutat pohled čtenáře a přinutit ho, aby nadpis skutečně vnímal. Hyperbola a jistá dvojsmyslnost titulků navíc vybízí k přečtení celého článku, protože jen tak dokáže adresát rozklíčit jejich pravý význam.

Titulky mohou být jednoslovné i víceslovné, vždy ale zabírají zhruba stejný, resp. krátký prostor. Pouze jedním, ale poměrně dlouhým slovem uvedl sloupek *Živočichové* (3.). Tento výraz je ve sféře publicistiky stylově aktualizovaný. Aby adresát pochopil, o jaké živočichy se skutečně jedná, musí pokračovat ve čtení celého článku.

Jiný text nadepsal volným slovním spojením *Trička nestačí* (4.), čímž přímo odkázal k tehdy probírané kauze. Nejen, že adresáti pravděpodobně ihned věděli, jakému tématu se bude sloupek věnovat, ale nadto měli od počátku

nastíněn Mitrofanův postoj. Sloveso *nestačí* v sobě totiž nese jistý příznak, jenž předem hodnotí danou situaci.

Naopak neurčitými slovními spojeními *Smutná fraška* (2.) a *Na vodní posteli* (5.) nadepsal sloupky, které mohly obsahově poukazovat k více probíraným skutečnostem. Potenciální adresát proto opět musel pokračovat ve čtení a pointu titulků rozklíčit až v závěru.

Podobný princip užil i v nadpisu *Pecky a třešně* (1.). Toto volné slovní spojení může asociovat v mysli široké čtenářské obce více skutečností, avšak velmi znalí adresáti pravděpodobně v dané chvíli propojili *třešně* se znakem KSČM. V každém případě v sobě titulek ukrývá náznak humoru a nadsázky, a to kvůli novinářsky expresivnímu výrazu *pecky*.

Posledním titulkem *Vláda a pivo* (6.) naopak autor jasně a přímo poukázal k vládě a aktuálně probíranému tématu. Tento nadpis by se mohl zdát v konfrontaci se zbylými méně originální, avšak spojení vlády, kterou si představujeme jako seriózní instituci, a piva jakožto lidového alkoholického nápoje, vytváří mírně komickou představu.

8.2.3.2 Intertextovost

Bez intertextovosti se neobejde žádný komentátor, proto i Mitrofanov používá jak citace přímé, tak parafráze. Většinou je zařazuje hned na začátek textu, ale nevyhýbá se jim ani uvnitř statí.

Přímo citoval kupř. A. Babiše: *Sám Babiš v průběhu obstrukce vyslal dva vzkazy: „Děti, přejte si tuhle pokladničku pod stromeček. Pokud by rodiče nechtěli nebo neměli peníze, napište, koupím vám ji.“ A další: „Na rozdíl od Laudáta a Kalouska každé české dítě pochopí, že když dostane v obchodě účtenku, přispěl obchodník na plat jeho učitelů a lékaře. (2.)* nebo V. Filipa: *„Odmítáme agresivní a proválečnou politiku, kterou dlouhodobě reprezentují české a slovenské politické špičky pod taktovkou USA a EU.“ (3.)*

Parafrází si vypomohl při shrnutí výroků, které chtěl dále komentovat: *Šéf české pobočky Transparency International David Ondráčka včera řekl, že mezi ČSSD a ANO panuje živočišná nenávisť. Jeho protějšek v televizním duelu, soc. dem. ministr Jiří Dienstbier kontroval, že jde o napětí. (1.)* Jindy připomenul události a uvedl svůj text: *Místopředsedkyně Miloslava Vostrá*

sdělila, že nejde o věc, která by souvisela s činností Komunistické strany Čech a Moravy, tudíž strana již nebude tuto kauzu – soukromou záležitost Miloslava Ransdorfa – dál komentovat. (3.)

Pomocí intertextovosti dokáže autor čtenářům jednoduše představit daný problém, popř. jen připomenout důležité souvislosti. Přímé citace i parafráze jsou nesporným tvrzením, takže dodávají oporu Mitrofanovým argumentům. Autor se odvolává k něčemu, co jiná osoba prokazatelně řekla nebo napsala. V přímé návaznosti na danou skutečnost tak může lépe konfrontovat své názory s výroky jiných osobností.

8.2.4 Shrnutí

Všechny výše popsané prostředky dopomáhají k stylové aktivizaci projevu. Mitrofanovy sloupky jsou díky nim originální a velmi čtivé. Osobitost jeho stylu spočívá především v užití hyperbol a notné dávky ironie, které dosahuje zejména na úrovni lexikální.

Díky vhodně užitým výrazům působí jeho texty dvojsmyslně, takže k jejich pochopení čtenáři potřebují více aktivity. Ve svých textech se autor snaží humorně odlehčit i vážná témata, čímž chce adresáty ještě více pobavit. Souvislosti a kontext nejčastěji připomíná pomocí intertextovosti, která navíc poskytuje argumentační oporu jeho vlastním komentářům.

Mitrofanovy texty nejsou přehnaně tendenční, argumenty se ale snaží vysvětlit a své názory obhájit. K tomu často užívá řečnické otázky, které nejvíce apelují na tzv. selský rozum čtenářů.

9 Petr Kamberský

9.1 Vizitka

Petr Kamberský vystudoval sociologii na Univerzitě Karlově⁶⁹. Během své novinářské kariéry již stihl vystřídat několik redakcí – „začínal v deníku *MF Dnes*, kde zakládal a vedl přílohu *Civilizace*. V letech 2002 až 2009 dělal v *Hospodářských novinách*, od roku 2005 tam řídil komentářovou rubriku. Pak přešel do *Lidovek*, řídil jejich sobotní přílohu *Orientace*, začátkem letošního roku šel zase do *Hospodářek*, odkud se teď vrací.“⁷⁰ Od té doby zastává pozici komentátora v deníku *Lidové noviny*.

9.2 Analýza vybraných sloupků

Pro lepší komparaci s již rozebranými sloupky Alexandra Mitrofanova zvolíme nyní k analýze texty ze stejného časového období. Témata článků se ne vždy shodují, přesto máme v některých případech k dispozici komentáře k totožným problémům.

Nyní tedy rozebereme sloupky P. Kamberského ze 7. prosince 2015 s názvem *O vzájemnosti* (1.), z 9. prosince 2015 *Antimatrix* (2.), z 10. prosince 2015 *Verbíři* (3.), z 16. prosince 2015 *Peklo a dobro* (4.), z 11. ledna 2016 *V Hobitíně* (5.) a z 26. ledna *Nejsou, nebudou* (6.). Všechny texty byly otištěny na úvodní stránce deníku *Lidové noviny* pod záhlavím *Sloupek LN*.

9.3 Lexikální rovina

Kamberský užívá poměrně málo beletrizujících lexikálních prostředků, které jsme specifikovali výše. Obrazná vyjádření jsou v jeho textech spíše výjimkou, přesto i ta můžeme identifikovat.

Kupř. přirovnání užil při popisu M. Ranzdorfa: *Svébytný člen ÚV KSČ se nakonec ukázal jako silná káva* (1.); nebo ve větě: *nenávistné výroky vyslovené*

⁶⁹ Petr Kamberský. *Google+ : Profil* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://plus.google.com/112023217160223403831/about>

⁷⁰ AUST, O. Šéfkomentátorem *Lidových novin* bude Petr Kamberský, vrací se z HN. In: *Mediář* [online]. Praha: News Media, 2013 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/sefkomentatorem-lidovych-novin-bude-petr-kambersky-vraci-se-z-hospodarek/>

plošně vůči celému náboženství, jaké vypouštějí z úst lidé jako Donald Trump či Miloš Zeman (3.).

Ani metafor či metonymií nenacházíme v jeho sloupcích přehršel. *Silnými berany (5.)* nazval předsedy vlád Slovenska, Maďarska a Polska, českou politiku pak označil za *nejzábavnější reality show*. Ačkoli obraznými vyjádřeními poměrně šetří, jejich vložení text ozvláštňují, což připoutá pozornost čtenářů.

Také frazémy a idiomy nemají v jeho textech mnoho zástupců, i oni ale sloupky oživují a beletrizují: *Některá rčení jsou velmi, velmi fousatá, což však neznamena, že by jim věk ubíral na přesvědčivosti. Třeba Cesta do pekla je dlážděná dobrými úmysly. (4.)* V uvedeném příkladu je specifické i to, že rčení předem uvedl a zajistil si, aby ho čtenáři skutečně zaregistrovali. Celý obrat tak vytvořil předmluvu k dalšímu komentáři (viz dále).

Naopak velmi často nacházíme v Kamberského textech výrazy zobecňující sdělení. Výše jsme specifikovali, že tyto obraty užívají novináři tehdy, nejsou-li s danou skutečností podrobně seznámeni nebo se snaží některá fakta nesdělovat. K tomu ještě dodáme, že skupina označených může být tak rozsáhlá, že ji autor ani nemůže jmenovat celou: *Protiterorističtí experti ze všech zemí připomínají (3.), Pamětníci říkají (1.).*

Častokrát právě zobecňující sdělení dodává textu jistou dávku nadsázky a ironie. Tak se stalo i u spojení *moudré hlavy*: *Když Česko před dvanácti lety vstupovalo do Evropské unie, namáhaly se moudré hlavy s otázkou: co nového, co unikátního spolku přineseme? (1.)* Hyperbolu nedodal jen obrazným spojením *lámání hlav*, ale i nespecifikováním toho, kdo vlastně *moudré hlavy* jsou. Čtenáři tak mohli zapojit svou fantazii a představit si libovolné osoby. Samotný obrat či následná asociace tedy měly adresáty především pobavit.

Slova odrážející dobu a výrazy módní zvyšují atraktivitu všech příspěvků. Příjemci bývají citliví na podobné obraty a věnují zvýšený zájem článkům, ve kterých se objevují. Autor ví, že přinášejí kontroverzi a lákají adresáty k přečtení celých sloupků. Proto sem můžeme zařadit mj. výrazy *korupce* a *antikorupce (2.)* či zkratku *IS (Islámský stát) (3.)*.

V oblasti lexika však nalezneme ještě jeden ozvláštňující prostředek. Kamberský své sloupky aktualizuje díky výrazům, jež náleží k různým útvarům jazyka. Na jedné straně tak objevíme slovo *Čehúni (5.)* jako výraz dialektu, na

straně druhé *xenofobii* (6.), což je obrat odborný. Autor také velmi často nahrazuje běžně užívané termíny jejich méně známými synonymy: *aspiranti* (6.), *establishment* (5.), *partaj* (1.), popř. užívá výrazy silně expresivní: *parlamentní žvanění* (5.).

Podobně také staví slova z různých jazykových sfér do nápadného kontrastu. Např. zkratku *ÚV KSC* a výraz *soudruzi*, jež byly nedílnou součástí minulého režimu, postavil do kontrastu s převzatými slovy *nonstop* a *expedovat*: *Svébytný člen ÚV KSC se nakonec ukázal jako silná káva i pro soudruhy samotné: ačkoli seděl od převratu nonstop v parlamentu, vyexpedovali jej v roce 2004 do Bruselu a poté se jej pokusili odstavit úplně* (1.). Tímto způsobem se snaží připoutat pozornost čtenářů a částečně je i pobavit. Nadto zvyšuje celkovou originalitu sdělení.

Specifičností Kamberského také je, že pokud považuje určitý výraz za silně ironický či více kontroverzní, opatří ho uvozovkami. Tím daný obrat zdůrazní, na druhou stranu ale právě uvozovky adresáty upozorní, že není myšlen zcela vážně: *Ošetřovné ve výši sedmasedmdesáti procent výdělku je pokušení, kvůli němuž by půlka národa „ošetřovala“ nonstop*. (4.) *S 16procentní nadějí na přijetí je zdejší medicína „nejnarvanější“ ze všech škol*. (6.) Kamberský se tak snaží glosovat určitou skutečnost a chce si být jist, že bude pochopen správně a čtenáři ho budou brát s nadhledem.

9.4 Syntaktická rovina

Kamberský píše v delších souvětích, která prokládá jednoduchými větami. Ty nejvíce poutají pozornost čtenářů a dodávají textu dynamiku. Krátké věty bývají expresivní a ironické. Autor dokáže na pravidelném střídání dlouhých souvětí a jednoduchých krátkých vět vystavět i celý odstavec, který se tak stane velmi nápadným. Nejvíce tím cílí na adresáta, jeho uvědomění a pochopení souvislostí. Pokud čtenář dobře porozumí okolnostem, může autor v dalším textu lépe prosadit a své názory:

Robert Fico vládne Slovensku sám. Má pohodlnou většinu 83 poslanců ze 150. Zemi opanoval již podruhé a bude velkým překvapením, pokud volby nevyhraje i potřetí. Viktor Orbán vládne Maďarsku sám. Se 133 hlasy má ve 199členném parlamentu již podruhé většinu ústavní, vládě předsedá již potřetí. Beata Szydłová vládne Polsku také sama (i když vlivnější je Jarosław Kaczyński). Všichni naši partáci z Visegrádu mají jednobarevné vlády – a pocit ohrožení zvenčí napovídá, že silní berani zůstanou v čele stáda i v nejbližších letech.

Není pochyb, že i v Česku jsou vůdci, jimž jsou koaliční kompromisy i parlamentní žvanění na obtíž – ale přesto tu máme stále trojvládí a změna není na obzoru. (5.)

Syntax dále ozvláštňuje odchylkami od pravidelné větné stavby. Opětovaně se setkáváme kupř. s parentezí, kterou odděluje závorkami. Graficky tak ještě více znázorní, že informace zde uvedené jsou jakýmsi přídatkem. Vsuvky navíc bývají mírně sarkastické. V obsahu daného sloupku sice představují poznámku navíc, avšak v celkovém kontextu doby jsou informace v nich uvedené významné, proto je autor připomíná: *Zákon o trestní odpovědnosti firem přijala ta zlá vláda Petra Nečase (s Miroslavem Kalouskem na ministerstvu financí). (2.); Potřeba postarat se o nejbližší a zároveň nechuť opustit (třeba navždy) vlastní práci vytváří jeden z největších a nejbolestnějších konfliktů, před nimiž se dnešní člověk ocitá. (4.)*

Dále se ve sloupcích několikrát setkáme s elipsou. Pomineme-li klasické případy, ve kterých ji Kamberský užil kvůli prostému neopakování se, vystavěl na jejím principu i celé odstavce. Např. ve sloupku *O vzájemnosti záměrně vypustil jméno Miroslava Ranzdorfa: Pamětníci říkají, že byl poněkud podivínský již coby přednášející na bolševické filozofické fakultě, a o výrazné nesoustředěnosti pro normální svět vypovídají jak jeho dopravní, tak finanční lapálie. Je málo lidí, kteří během několika let za volantem dvakrát přehlédnou chodce a jednou tramvaj. A není ani příliš těch, kteří by se s vysokým příjmem dostali do mnohamilionových dluhů, aniž by byl jejich hlavní obživou byznys. (...) (1.)*

V tomto případě udělal díky elipse z Ranzdorfa bizarní postavu. Pokud by použil jeho jméno přímo, sdělení by vyznělo méně ironicky. V textu ho navíc srovnával s *málo lidmi*, čímž dával pobídku svým čtenářům, aby se zamysleli, znají-li někoho takového. Příspěvek se tak stal velmi komickým a mohl sloužit tzv. k pobavení na cizí účet.

Zbylé odchylky jsou v textech použity méně, individuální případy ale objevíme. V danou chvíli byly užity pro ozvláštňování větné stavby, a tedy i připoutání adresátovy pozornosti: *Plošný požadavek na omezení financí z ciziny by zase drasticky omezil tradiční církve – raději nepočítejme, kolik kostelů, kapliček a božích muk se opravilo za bavorské peníze...* (3.) Autor se zdánlivě snaží *nepočítat*, avšak ironický podtón a apoziopce vybízejí adresáty k uvědomění a ke vzbuzení emocí.

Mimo to můžeme v Kamberského sloupcích najít několik řečnických otázek, jež mají rozdílné funkce. V některých případech zvyšují humornost textu. Takové obraty slouží jako dodatek a nevyžadují zvýšenou aktivitu čtenářů. *Když Česko před dvanácti lety vstupovalo do Evropské unie, namáhaly se moudré hlavy s otázkou: co nového, co unikátního spolku přineseme?* (1.)

Jindy je naopak spoluúčast adresátů žádoucí. Autor se pomocí řečnických otázek snaží přimět čtenáře, aby se sami nad daným problémem zamysleli nebo si vzpomněli na určitou událost: *Co třeba kdyby kraje dávaly stipendium těm medikům, kteří se upíší zůstat v regionu? Nebo pomoci školám rozšířit kapacity? Nebo začít nabírat lékaře na Ukrajině, tak jako Němci loví u nás?* (6.) *Vzpomínáte na incident mezi xenofoby a studenty v Olomouci?* (6.) A opět můžeme dodat, že znalý adresát lépe pochopí následující komentář.

Do řečnických otázek také nejednou promítne svůj osobní názor. Čtenáře sice pobídne, aby se nad daným problémem zamysleli, svá hodnocení ale schová do obratu samotného: *Proč se obtěžovat s korektním chováním, když stačí „získat“ poslance a skrze něj nepříjemný zákon změnit?* (2.) V tomto případě tedy otázka přebírá funkci ovlivňovací.

9.5 Kompozice textu

Sloupky P. Kamberského jsou děleny na úvod, hlavní stať a závěr, přičemž každé části náleží prostor jednoho, maximálně dvou odstavců. V textech

můžeme nejčastěji sledovat princip gradace. Autor přidává informace postupně od nejméně závažných až k nejvýznamnějším, popř. nejkontroverznějším. V kompozici sloupků pak také nevíce vyniká princip ironičnosti, který je pro tento žánr typický. Kamberský totiž dávkuje sdělení podle toho, čím více neuvěřitelná, popř. až směšná mu přijdou:

Když Česko před dvanácti lety vstupovalo do Evropské unie, namáhaly se moudré hlavy s otázkou: co nového, co unikátního spolku přineseme? Jedna odpověď se ukázala pravdivější než jiné: KSČM. Žádný jiný stát neposlal do Evropy nereformovanou stalinistickou partaj. A dnes s trochou šíleného smíchu dodáváme: zatím nikdo nedodal osobu tak fascinující, jako je PhDr. Miloslav Ransdorf, CSc.

Pamětníci říkají, že byl poněkud podivínský již coby přednášející na bolševické filozofické fakultě, a o výrazné nesoustředěnosti pro normální svět vypovídají jak jeho dopravní, tak finanční lapálie. Je málo lidí, kteří během několika let za volantem dvakrát přehlédnou chodce a jednu tramvaj. A není ani příliš těch, kteří by se s vysokým příjmem dostali do mnohamilionových dluhů, aniž by byl jejich hlavní obživou byznys.

Svébytný člen ÚV KSČ se nakonec ukázal jako silná káva i pro soudruhy samotné: ačkoli seděl od převratu nonstop v parlamentu, vyexpedovali jej v roce 2004 do Bruselu a poté se jej pokusili odstavit úplně: loni byl odsunut na nevolitelné čtvrté místo, přesto jej takřka patnáct tisíc preferenčních hlasů dostalo do europarlamentu.

Ransdorfovo poslední prohlášení ukazuje, že příběh česko-slovenské vzájemnosti v Kantonbank bude mít ještě pár epizod. Můžeme se těšit. (1.)

Určitou zvláštností též je, že Kamberský své myšlenky výslovně uvádí, což bývá typické pro mluvené projevy. Nejprve tedy užije doprovodné fráze, načež za dvojtečku připojí sdělení samotné. *Nejlepší nakonec: normu podle všeho vykostí poslankyně ČSSD a bývalá obhájkyňe jedné z ohrožených firem. (2.), Poučení je jasné: Proč se obtěžovat s korektním chováním, když stačí „získat“ poslance a skrze něj nepříjemný zákon změnit? (2.)* Takto uvedené informace dodávají jednoznačnou oporu jeho názorům. Čtenáře výslovně upozorní, že za

dvojtečkou přijde *nejlepší nakonec* nebo *jasné poučení*, takže text začne působit nezpochybnitelně. V tomto případě tedy vyniká persvazivní funkce sloupků.

9.5.1 Titulky

Užité titulky jsou velmi krátké, čímž autor primárně poutá pozornost adresáta. Mimo to je také třeba, aby se titulek vešel do velmi úzkého prostoru, který je celému sloupku propůjčen.

V dostupných titulcích můžeme vysledovat mnoho shodných znaků. Předně celé sloupky nejvíce beletrizují a posouvají je tak mimo kategorii prostého sdělování zpráv. Autor je zde značně neurčitý a odkazuje k nespočtu probíraných témat. Záměrně se snaží ani nenaznačit, o čem budou následující řádky, čímž chce patrně přinutit čtenáře, aby sloupky přečetli celé.

Všem titulkům se dá přisoudit jistá pohádková nuance. Explicitně je tomu zejména u nadpisů *Peklo a dobro* (4.) a *Verbíři* (3.), protože vytvářejí asociaci s pohádkovými motivy či postavami. Též zbylé titulky mají návaznost na vyfabulované příběhy. Kupř. *V Hobitíně* (5.) odkazuje k dílu Johna Ronalda Reuela Tolkiena a *Antimatrix* (2.) by mohl navodit asociaci s americkým filmem *Matrix*, popř. s českým dokumentem *Matrix AB*. Poslední dva titulky pak pohádky spíše parodují. *O vzájemnosti* (1.) přímo napodobuje jejich názvy, *Nejsou, nebudou* využívá principu pohádkové neurčenosti.

9.5.2 Intertextovost

Intertextovost užívá Kamberský uvnitř hlavních statí, a to především ke glosování popisovaných skutečností, popř. ke zvýšení beletrizace textu. Primárně mu tedy neslouží k uvedení problémů nebo připomenutí souvislostí.

Přímou citaci jsme objevili jen dvakrát. V prvním případě uváděl výrok smyšlené postavy: *Tolkienův čaroděj Gandalf kdysi o hobitech pravil: „Za měsíc víš o jejich zvycích první poslední, a přece tě po stu letech zase překvapí.“* Po relativně vážném tématu, kdy se věnoval vládě a prezidentovi, připojil citaci smyšlené postavy, čímž text výrazně odlehčil a čtenáře též pobavil.

Ani podruhé necitoval reálnou osobu, nýbrž úřední vyhlášku: *Jediný minaret je pouhá okrasa lednického parku, mešity máme dvě a striktním*

požadavkem úřadů je, aby se „charakterem nelišily od tradiční zástavby“. Oproti citaci první touto spíše obhajoval svůj názor a dodával vážnost svým slovům.

Parafrází identifikujeme v jeho textech o trochu více. I ony jsou ale dost všeobecné, zkrácené a stylisticky upravené: *Na jednu stranu nechceme a nemůžeme dopustit, aby se z místních mešit a modliteben stala místa hlásání nenávisti (jak nás varoval Londýn, Hamburk či Brusel) (3.), Některé úmysly, které přicházejí od ministryně práce Michaely Marksové, příliš dobré nejsou, nicméně nápad umožnit větší péči rodinám o své nemocné je jeden z nejlepších, jaký zatím z kohokoli z vlády vypadl. (4.)* Parafráze tedy podporují jeho myšlenky a dodávají potřebnou oporu jeho argumentům.

9.6 Shrnutí

Kamberského styl je osobitý. Na jedné straně používá jen velmi málo lexikálních prostředků, které zvyšují beletrizaci textu. Šetří zejména různými obraznými vyjádřeními či frazémy a idiomy. V lexiku dosahuje aktualizace především díky užití slov, která patří do různých vrstev jazyka. Tímto způsobem také navyšuje ironičnost textu.

Významné ozvláštnění ale přináší kompozice, popř. syntax daných sloupků. Právě na úrovni kompoziční dosahuje originality. Gradace, explicitní úvod jednotlivých částí a intertextovost dodávají textu vysokou míru ironičnosti až sarkasmu. Největší míru beletrizace pak přidávají titulky, které rovněž patří do roviny kompoziční.

Je patrné, že se Kamberský nespolehá na předešlé vědomosti svých čtenářů, a proto v každém sloupku připomíná mnoho důležitých souvislostí. Někdy by se mohlo zdát, že se v nich jeho osobní komentáře ztrácejí, nakonec je ale dokáže předat.

10 Závěr

Práce se snažila přiblížit specifické jazykové prostředky novinových sloupků. V úvodní teoretické části byly představeny nejen důležité pojmy, ale i stručná historie tohoto žánru nebo deníky Právo a Lidové noviny. Poté následovala analýza a komparace konkrétních textů Alexandra Mitrofanova a Petra Kamberského. K porovnání jsme záměrně vybrali příspěvky ze stejného časového období, takže jsme v několika případech disponovali komentářem k totožným politickým či společenským událostem.

Naším hlavním cílem bylo nalezení rozdílů i podobností v užívání jednotlivých jazykových prostředků. Domnívám se, že jsme k analýze zvolili správné autory, protože každý z nich má osobitý styl vyjadřování a k výstavbě sloupků primárně užívají odlišných způsobů. Koncoví příjemci proto vnímají jejich články rozdílným způsobem.

Mitrofanov své sloupky beletrizuje především v rovině lexikální. Zde dodává textům nejvíce originality. Podobně je to i s ironičností a hyperbolizací – jejich zásobárnou je právě lexikální zásoba. Vhodně užitá obraty často přisoudí článkům velkou dávku dvojsmyslnosti, což si žádá větší účast a znalosti čtenářů. Dobové souvislosti autor připomíná pomocí intertextovosti, která navíc poskytuje argumentační oporu jeho vlastním komentářům. Snaží se poměrně jasně předat své názory, ve sloupcích ale není přehnaně tendenční a i vážná témata dokáže humorně odlehčit.

Oproti tomu Kamberský dodává ironičnost především v rovině syntaktické, resp. kompoziční. Pomocí průvodních frází, gradačně řazených informací nebo parentezí své sloupky nejvíce hyperbolizuje. Kontrastně a humorně působí zejména pohádkové titulky a analytické informace uvnitř textů. Autor se také výrazně méně spoléhá na znalosti svých čtenářů – všechny potřebné informace sumarizuje vlastními slovy znovu a jejich zopakováním ospravedlňuje své názory. Ačkoli se ve sloupcích někdy objevují rozsáhlé souhrny údajů, Kamberský vždy předá i své osobní komentáře a postřehy.

Přes všechny popsané rozdíly najdeme v jejich sloupcích i několik podobností. Ty se patrně nejvíce projevují v rovině syntaktické. Zde oba autoři shodně užívají delší souvětí, jež prokládají krátkými a údernými větami. Oba také ozvláštňují text odchylkami od pravidelné větné stavby a používají řečnické otázky. Všechny tyto způsoby zvyšují dynamiku jejich textů a udržují čtenáře

v pozornosti. Speciálně pomocí řečnických otázek navíc skrytě apelují na adresáty.

Náš původní předpoklad uváděl, že se vybrané sloupky budou nejvíce lišit v rovině lexikální. To se nám na jedné straně potvrdilo, na druhé ale musíme dodat, že nejen v lexiku se výrazně diferencují. Nemalé odlišnosti totiž nacházíme i v rovině syntaktické a kompoziční.

Z výše uvedených analýz a komparací je patrné, že nelze jasně separovat jednotlivé jazykové roviny a určit, kde se nacházejí největší odlišnosti. V každé z nich totiž vysledujeme jak podobnosti, tak i rozdíly. Proto je důležité číst a vnímat sloupky jako celek, díky čemuž vynikne osobitý styl každého autora.

11 Seznam použité odborné literatury

1. BARTOŠEK, J. *Základy žurnalistiky*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, 2002. ISBN 80-7318-059-6
2. BEČKA, J. V. *Jazyk a styl novin*. Praha: Novinář, 1973.
3. BURIÁNEK, F. *Karel Čapek*. Praha: Melantrich, 1978.
4. ČAPEK, K. *Jak se co dělá: Sloupky*. Praha: Československý spisovatel, 1973.
5. ČECHOVÁ, M. a kol. *Současná stylistika*. Praha: Lidové noviny, 2008. ISBN 978-80-7106-961-4.
6. DANEŠ, F. *Český jazyk na přelomu tisíciletí*. Praha: Academia, 1997. ISBN 80-200-0617-6.
7. DOLEJŠÍ, V. *40 let Rudého práva*. Praha: SNPL, 1960.
8. CHLOUPEK, J., MINÁŘOVÁ, E. Výrazy v publicistickém textu označené uvozovkami. *Naše řeč* [online]. 1983, 66(1), 14-22 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=6365>
9. JAKLOVÁ, A. Persvaze a její prostředky v současných žurnalistických textech. *Naše řeč* [online]. 2002, 2015-11-20, 85(4): 169-176 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7689>
10. JEDLIČKA, A. K teorii, pojmosloví a terminologii publicistického jazyka (stylu). *Naše řeč* [online]. 1994, 2015-11-20, 77(1): 20-26 [cit. 2015-11-20]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?lang=en&art=7170>
11. JEDLIČKA, A. a kol. *Základy české stylistiky*. Praha: SPN, 1970.
12. JELÍNEK, M. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-134-4.724
13. JUNKOVÁ, B. *Jazyková dynamika současné publicistiky*. Praha: ARSCI, 2010. ISBN 978-80-7420-007-6.
14. KLIMEŠ, L. *Slovník cizích slov*. Praha: SPN, 2005. ISBN.80-7235-272-5.

15. *Lidové noviny jako kulturní fenomén 20. století: sborník textů z literárněvědné konference v Knihovně Václava Havla*. Praha: MAFRA, 2013.
16. MINÁŘOVÁ, E. *Stylistika pro žurnalisty*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-2979-4.
17. OSVALDOVÁ, B. *O komentáři, o komentátorech: (kolektivní monografie k žánru)*. Praha: Karolinum, 2013. ISBN 978-80-2462237-8.
18. OSVALDOVÁ, B. a kol. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-108-6.
19. SHATURY, A. A. Titulky v psané publicistice (Srovnávací studie). *Naše řeč* [online]. 1999, 82(2), 79-86 [cit. 2016-03-05]. Dostupné z: <http://nase-rec.ujc.cas.cz/archiv.php?art=7500>
20. ZÍDEK, P. *Osobnosti Lidových novin: životní příběhy lidí, kteří vytvářeli nejstarší český deník (1983-1989)*. Praha: Knižní klub, 2014. ISBN 978-80-242-4507-2.

12 Ostatní zdroje

1. Alexandr Mitrofanov. In: *Novinky.cz* [online]. Praha: Borgis, Seznam.cz, 2016 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/hledej?w=alexandr+mitrofanov&ref=search&submit=Hledej>
2. AUST, O. Šéfkomentátorem Lidových novin bude Petr Kamberský, vrací se z HN. In: *Mediář* [online]. Praha: News Media, 2013 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.mediar.cz/sefkomentatorem-lidovych-novin-bude-petr-kambersky-vraci-se-z-hospodarek/>
3. *Katalog knihovny* [online]. Liberec: Krajská vědecká knihovna v Liberci, 2016. Dostupné z: http://ipac.kvkli.cz/arl-li/cs/detail-li_us_cat-soo1075-Pravo/?disprec=1&iset=7
4. Lidové noviny. In: *Mediální skupina Mafra* [online]. Mafra, 2015 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: http://www.mafra.cz/cs/default.asp?y=mafra_all\cs_produkty-a-sluzby_lidove-noviny.htm&menu

5. POŘÍZEK, M. Před 90 lety bylo založeno Rudé právo. In: *Komunistický svaz mládeže* [online]. Tovačov, 2010 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.ksm.cz/historie/pred-90-lety-bylo-zalozeno-rude-pravo.html>
6. Porybný odstoupil z představenstva Borgisu. In: *MediaGuru* [online]. Praha: PHD, a.s., 2014 [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <http://www.mediaguru.cz/2014/01/porybny-odstoupil-po-23-letech-z-predstavenstva-borgisu/#.VxTEiHpQHIW>
7. Petr Kamberský. In: *Google+: Profil* [online]. [cit. 2016-04-18]. Dostupné z: <https://plus.google.com/112023217160223403831/about>

13 Seznam analyzovaných novinových sloupků

13.1 Alexandr Mitrofanov

1. Mitrofanov, A. Na vodní posteli. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2016, 26(8), s. 6. ISSN 1211-2119.
2. Mitrofanov, A. Pecky a třešně. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2015, 25(284), s. 6. ISSN 1211-2119.
3. Mitrofanov, A. Smutná fraška. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2015, 25(286), s. 6. ISSN 1211-2119.
4. Mitrofanov, A. Trička nestačí. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2015, 25(289), s. 6. ISSN 1211-2119.
5. Mitrofanov, A. Vláda a pivo. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2016, 26(25), s. 6. ISSN 1211-2119.
6. Mitrofanov, A. Živočichové. *Právo: nezávislé noviny*. Praha: Borgis, 2015, 25(290), s. 6. ISSN 1211-2119.

13.2 Petr Kamberský

1. KAMBERSKÝ, P. Antimatrix. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 28(286), s. 1. ISSN 0862-5921.
2. KAMBERSKÝ, P. O vzájemnosti. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 28(284), s. 1. ISSN 0862-5921.

3. KAMBERSKÝ, P. Verbíři. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 28(287), s. 1. ISSN 0862-5921.
4. KAMBERSKÝ, P. Peklo a dobro. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 28(292), s. 1. ISSN 0862-5921.
5. KAMBERSKÝ, P. V Hobitíně. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 29(8), s. 1. ISSN 0862-5921.
6. KAMBERSKÝ, P. Nejsou, nebudou. *Lidové noviny*. Praha: Mafra, a.s., 2015, 29(21), s. 1. ISSN 0862-5921.